

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ♦ ♦
 OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET ♦ FÖRENIN-
 GEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE OCH
 HANDARBETETS VÄNNER ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN** ♦ ♦ ♦

INNEHÅLL:

D: ELLEN SANDELIN: Några ord om de kvinliga läkarnas ställning i Sverige.

L. D—N: Ett kvinligt handarbetscentrum.

ALDE: En kvinlig doktorsdisputation i Frankrike.

Litteratur: K. J.: Violin af Blicher-Clausen. Öfvers. af Elisabeth Kuylenstierna.

— L. D.: Från barn till yngling af Mary Wood-Allen. Öfvers.

Föreläsningar i kvinnohygien.

Föreningsmeddelanden.

Värnpliktiga sjuksköterskor. (Insändt).

Svar till fröken Tjäder angående de värnpliktiga sjuksköterskorna.

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
 Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Skönfärgeri & Kemisk Tvättanstalt.

Nya Blå Hand.

Största lager af

Duktyger,

Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syateljier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

K. M. LUNDBERG

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde, lärft- och yllestramalj passande för Dukar, Portiärer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster uthyras. Requisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

Sirius-Kaminer,

mycket bränslebesparande och med prydligt utseende säljas af:

Per Froms Velocipedfabriks-Aktiebolag,
(Kongl. Hofleverantör.)

Mäster Samuelsgatan 34, Stockholm.

☛ **OBS!** Prospekt sändas på begäran. **OBS!** ☚

Klagomål öfver svårighet att få köpa verkligt god Ättika har föranlett Liljeholmens Vinfabrik att tillhandahålla sin, sedan många år för god smak och fin arom kända Ättikssprit, på förseglade flaskor försedda med fabriken's etikett och spädningstabell.

Kappor, Koftor, Klädnigar, Herrkostymer, Uniformer, Handskar, Kravatter färgas och kemiskt tvättas.

OBS! Fläckuttagning verkställes dagligen.

Butiker: Smålandsgratan 9, A. T. 125 09, Hölländaregatan 13, A. T. 46 33, Linnégatan 22, A. T. 102 96, Brännkyrkagatan 2, A. T. 34 39, Hornsgatan 11, A. T. 17 25, Fabrik: Lofholmens, A. T. 34 26, R. T. 53 73.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning (*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

— KONGL. HOFLEVERANTÖR. —

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta vid 1897 års utställning med

GULDMEDALJ

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvoror, **Kapptyger** och **Schalar**.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26
Allm. Telefon 28 67

OBSERVERA det stora lagret i Svarta Klädningstyger.

Några ord om de kvinliga läkarnas ställning i Sverige.

Af

dr Ellen Sandelin.

I slutet af januari månad detta år inlämnades, såsom i Dagny i ett föregående häfte omnämmts, af Sveriges kvinliga läkare och medicine studerande en petition till kongl. majestät, hvaruti anhölls att de skulle få bekläda offentliga ämbetsbefattningar som läkare.

Med anledning häraf har jag ansett, att det kunde vara af ett visst intresse att skildra hur kvinnorna i Sverige fingo rättighet att utbilda sig till läkare och att utöfva verksamhet såsom sådana.

Under inflytande af den frisinnade riktning, som hos oss utmärkte 1860-talet, framlade C. J. Svensén vid 1865—1866 års riksdag en motion, hvaruti bland annat yrkades på »att svensk kvinna liksom man må vara berättigad blifva offentligen examinerad vid rikets universiteter, icke allenast uti fullständig studentexamen, utan ock för erhållande af filosofie och medicine doktorsgrad».

Ur det utlåtande, som med anledning af motionen afgafs af Allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, må det tillåtas mig att anföra följande:

»Den fråga, som sålunda gjorts till föremål för rikets ständers pröfning, är af djup betydelse och det utslag, som däri kommer att fällas, af största inflytande på samhällets sedliga utveckling och på dess förkofran så väl i andligt som i materiellt hänseende....

... *Ett* bör kunna förutsättas såsom medgifvet, att nämligen den kvinliga hälften af människosläktet icke blifvit af skaparen utrustad med mindre förmåga af andlig utveckling och moralisk förädling än den manliga; och frågan blir då helt enkelt den, huruvida människosläktet vid arbetet i intelligensens tjänst har råd att undvara alla de krafter den ena hälften förmådde ditföra. Samhället, som är den anstalt, uti hvilken sådana krafter ordnas och riktas till ändamålsenlig verksamhet, måste anses kunna lyckas däri desto fullkomligare, ju färre af dem blifva oanvända...

Begäret efter vetande, den drifkraft, som bragt vetenskapen till dess ståndpunkt och oupphörligen framflyttar denna, är icke man-könet ensamt gifvet. Att från detta område, där denna kraft rör sig, hafva utestängt den ena hälften af människosläktet kan åtminstone ej hafva ländt till gagn för vetenskapen, hvars vinst det måste blifva att erhålla flera idkare.

Man har ock hört anmärkas, att ett sådant sammanförande af manliga och kvinliga lärjungar ur sedlighetens synpunkt borde förkastas. Men ingen anmärkning synes mindre förtjänt af uppmärksamhet än denna. Ty såvida det ej förhåller sig så, att vetgirigheten och hågen för studier hafva anlaget för det osedliga till oskiljaktig följeslagare, så är svårt att inse, att åt detta senare skulle gifvas större utrymme än det eljes äger i allmänna lifvet, där könen ju ständigt sammanträffa. Skydd af ett hem behöfver den unga kvinnan dessutom ej sakna under sina studier och omsorgen därom tillkommer ej det allmänna».

Rikets ständer anhöllo därefter i en skrifvelse, daterad 12 juni 1866, att kongl. majestät måtte vidtaga och, om så erfordrades, hos riksdagen föreslå åtgärder, som vore nödvändiga för att åstadkomma en förändring i de hittills bestående förhållandena, ty de ansågo »anställning i tjänster och befattningar, hvartill kvinna kan pröfvas lämplig och hvarifrån hon ej genom grundlag eller civillag är utestängd, hädanefter böra henne tillkomma, när hon visar sig därtill äga erforderliga kunskaper och skicklighet, samt för den skull tillfälle böra beredas kvinna att afägga de för dylik anställning föreskrifna kunskapsprof».

Regeringen infortrade nu utlåtande af Sundhetskolegium, Kanslersämbetet, Karolinska institutet och Uppsala och Lunds medicinska fakulteter.

Sundhetskolegium anför bland annat i sitt utlåtande af 14 mars 1867:

»De egenskaper af uppoffrande ömhet, mildhet och tålmod, hvilka i allmänhet utmärka kvinnan framför mannen och genom hvilka hon icke allenast naturligen blifvit satt till den späda människovarelsens vårdarinna och uppfostrarinna, utan äfven vid vården om den sjuke och i nöd stadda öfverträffar honom, hafva otvunget ledt tanken därpå, att kvinnan, om hon kunde förvärfva därtill erforderliga kunskaper och skicklighet, skulle lika väl som mannen och i vissa fall måhända bättre kunna ägna sig åt läkarekonstens utöfning.

Om således läkaren, då han ej genom inträde i tjänst åtagit sig särskilda förpliktelser, kan vara förbunden att lämna sitt biträde äfven i de fall, som icke öfverenstämma med hans anlag och speciella studier, skall han likväl såsom endast enskild praktikus i de flesta fall kunna välja sin praktik eller sysselsätta sig företrädesvis med vissa sjukdomars behandling, särdeles på ställen, där flera läkare finnas att tillgå. I betraktande häraf och ehuru många sjukdomsfall äro af den art, att de af en kvinlig läkare svårligen kunna behandlas, lärer likväl intet väsentligt hinder böra finnas för kvinna, som förmått sig behörigen legitimera, att utöfva enskild läkarepraktik, och det är på sådant sätt hon kan komma i tillfälle att hufvudsakligen ägna sig åt de sjukdomars behandling, hvilka i synnerhet torde öfverensstämma med hennes anlag och kön, nämligen kvinno- och barnsjukdomar.

Häraf torde följa, att om kvinnan ock kan anses tjänlig att i enskild praktik utöfva läkarekonsten, hennes kön och däraf beroende naturliga anlag likväl lägga hinder i vägen för hennes användande till läkarebefattningars bestridande. De enda undantag härifrån, som möjligen kunna ifrågakomma, äro läkarebefattningar vid barnbördshus samt vid andra sjukhus för kvinnor och barn.

Emellertid torde hvarken för inhämtandet af de vetenskaper läkarekonsten behöfver för sitt ändamål använda eller för uppfattandet af medicinens egna läror något hinder uppstå från beskaffenheten af kvinnans intellektuella förmögenheter, hälst om dessas verksamhet — till huru stor båtnad för familjelifvet sådant kan ske, må lämnas derhän — redan hos den uppväxande flickan, liksom hos ynglingen, riktas på allvarliga och stränga studier; men härvid möter så mycket för den kvinliga blygsamheten sårande, så mycket motbudande och afskräckande, under den kliniska tjänstgöringen ej mindre än vid obduktionsbordet, att en stor del af de unga kvinnor, som möjligen komma att ägna sig åt medicinska studier, med all sannolikhet skola, om ock med uppoffring af flera förgäfves använda studieår, finna sig föranlåtna att därifrån afstå. Denna omständighet bör dock icke för den kvinna, som besitter mod och ihärdighet nog och därjämte möjligen en bestämd medfödd fallenhet, utgöra något hinder att genomgå den medicinska studiekursen och aflägga därtill hörande examina.

Hvarför collegium icke har anledning att afstyrka nådigt bifall till rikets ständers hemställan, så vidt densamma afser rättighet för kvinna att, efter genomgången afgangsexamen till universitetet,

idka de studier och aflägga de examens- och andra prof, hvilka för erhållandet af legitimation såsom läkare äro föreskrifna, samt att därefter utöfva läkarekonsten.

Skulle däremot de ordalag, hvaruti rikets ständers skrivelse är affattad, gifva anledning ifrågasätta en särskild medicinsk undervisning eller särskilda lärokurser för kvinnor, vid sidan af den offentliga eller enskilda undervisning våra läroanstalter åt alla studerande erbjuda, eller att någon från den föreskrifna till beskaffenhet eller utsträckning skild läkarebildning skulle åt kvinnor beredas, anser sig kollegium pliktigt att i underdånighet afstyrka hvarje dylik åtgärd, hvarigenom med erkännande, att kvinnan icke till läkare är lika passande som mannen, man på grund häraf för hennes räkning skulle inrätta en särskild kategori af läkare.»

Ur medicinska fakultetens i Uppsala utlåtande af 1863 vill jag anföra följande:

»Hvad först angår rättighet för kvinna att, sedan hon förvärfvat nödiga kunskaper och undergått i lag föreskrifna pröfningar, erhålla licentia practicandi i samma utsträckning som medicine licentiatier af manligt kön, så har fakulteten icke funnit någon giltig anledning att densamma förvägra, under förutsättning likväl, att de kvinliga elevernas undervisning erhåller enahanda omfattning som de manligas och att kunskapsprofven förblifva fullkomligt lika. Beträffande åter kvinnors anställning såsom läkare på stat och med tjänstgöringskyldighet i likhet med medicinalstatens tjänstemän, har fakulteten icke i samma grad varit utan tvekan, i hvad mån en sådan nyhet skulle vara för befordrande af allmänt och enskildt väl ändamålsenlig, och vågar fakulteten därför icke gifva sin tillstyrkan till en sådan förändring af den bestående samhällsordningen, hufvudsakligen på den grund, att inom vårt samhälle kvinnans lämplighet att på ett själfständigare sätt förvalta statens ämbeten ännu är oförsökt och sålunda måste anses tvifvelaktig.

Med afseende på lämpligaste sättet för kvinliga elevers undervisning i de medicinska vetenskaperna har fakulteten jämväl förehaft frågan om inrättandet af ett särskildt medicinskt läroverk för kvinnor, men därvid kommit till det enhälliga beslut att afstyrka bildandet af ett dylikt special-läroverk, enär staten genom en sådan anstalt skulle få vidkännas betydliga omkostnader, utan att någon nödvändighet därtill förefinnes och enär garantin för de kvinliga elevernas vetenskapliga utbildning bäst vinnes därigenom, att de erhålla sin undervisning vid samma läroverk som de manliga. Då åt den kvin-

liga läkaren lämnas samma licentia artem exercendi som åt den manlige, bör af den förra äfven fordras samma insikter och samma pröfvade skicklighet, som staten anser sig böra fordra af den senare.

Lunds medicinska fakultet ansåg, »att det borde medgifvas kvinnan att begagna alla de tillfällen till undervisning och till kunskapsprofs afläggande, hvilka staten erbjuder mannen; och att det därjämte måtte tillförsäkras henne alla de förmåner och all den befordran, hvartill väl vitsordade kunskaper och ådagalagd skicklighet berättiga.»

Dessa tvänne utlåtanden åtföljde universitetskanslerns eget, som den 6 april inkom till kongl. m:t; i detta senare framhålles, att likställighet med mannen i studier och kunskapsprof bör vara villkor för att vara kompetent till befattningar, som kunna anses lämpliga för henne, men däremot yttras betänkligheter mot att studierna skola vara gemensamma. Den 24 sept. 1869 inkom till kanslersämbetet ett af detta af Karolinska institutet infordradt utlåtande beträffande frågan huruvida för kvinnor kunde beredas tillfälle att inhämta den för läkarekallets utöfvande nödvändiga teoretiska och praktiska bildningen. Ur detta må anföras följande: »Om det äfven måste antagas såsom sannolikt att de kvinnor, hvilka komma att utöfva medicinsk praktik i de större stadskommunerna, liksom händelsen nu är med en och annan af männen, skola ägna sin hufvudsakliga verksamhet åt någon eller några specialgrenar af medicinsk praxis, hvilka för dem antagligen torde blifva barn- och kvinnosjukdomar, så kan detta dock icke blifva förhållandet inom de mindre stadskommunerna och på landsbygden. Vill kvinna där öfva praktik, så blir hon till följd af befolkningens behof och för sin egen utkomst tvungen att utöfva medicinen i hela dess omfång. Af dessa yttre skäl är det således nödvändigt, att kvinliga praktici äga lika omfattande teoretisk och praktisk bildning som de manliga; och inre skäl af större vikt komma härtill.»

Som inre skäl påpekas det nära samband, som förefinnes mellan medicinens olika grenar och är orsaken till att man ej kan behärska en speciell del af den medicinska vetenskapen utan att vara hemma i de öfriga disciplinerna af densamma. Lärarekollegium ansåg på grund häraf som en oafvislig förutsättning, »att de medicinska studierna och examina för kvinnor varda bestämda till omfattning och beskaffenhet fullkomligt lika med dem för män.»

Genom en sådan anordning skulle nämligen de utexaminerade kvinliga läkarna få den för sitt kalls utöfvande nödvändiga

vetenskapliga utbildningen, de skulle komma på jämlik fot med sina kollegor, man skulle undvika att få en underordnad klass af läkare och slutligen skulle härigenom blifva möjligt, »att studierna kunna till största delen göras gemensamt af kvinnor och män, hvarpå de förra otvifvelaktigt måste vinna, till följd af de senares vanligen större erfarenhet från skolan och lifvet samt af det tillfälle till växelverkan och täflan, som då erbjudes dem vida rikare och allvarligare än om de studerade särskildt, blott hade sina få kvinliga kamrater vid sidan. Att sådant samfäldt studium äfven skulle fördelaktigt inverka på männen och i allmänhet å ömse sidor både under studietiden och för framtiden ha ett gagneligt inflytande, torde icke behöfva särskildt framhållas.»

Sedan alla dessa utlåtanden inkommit till regeringen, utfärdades 3 juni 1870 en kongl. skrivelse till Sundhetskolegium, hvaruti kongl. m:t säger sig finna betänkligheter i allmänhet möta för kvinnas anställande i offentlig ämbetsbefattning såsom läkare, men därjämte förklarar, »att rättighet till läkareyrkets utöfvande må tillkomma äfven kvinna, hvilken aflagt de såsom villkor för denna rättighets förvärfvande i författningarna föreskrifna prof. I samma skrivelse medgafs kvinna rättighet:

att aflägga mogenhetsexamen och efter aflagd medicinsk-filosofisk examen begagna sig af den medicinska undervisningen vid universitetet och Karolinska institutet;

att det vid Karolinska institutet skulle beredas tillfälle för de kvinliga med. studerande att genomgå en särskild för dem inrättad lärokurs i anatomi och

att de medicinska fakulteterna och lärarekollegierna kunde få vidtagna smärre förändringar i undervisningens anordning för de kvinliga studerande, om så erfordrades.

Vidare förordnades »att tillträde skall vara för kvinliga studerande öppet till afläggande i stadgad ordning af de för rättighet till läkareyrkets utöfning föreskrifna examina med därtill hörande prof.»

* * *

Den svenska kvinnan hade således tillerkänts rättighet att ägna sig åt medicinska studier och att efter aflagda examina praktisera som läkare, och detta utan att någon önskan från hennes sida där-om framställts. Hvilket land har väl att uppvisa ett liknande exempel?

I det öfriga Europa och i Amerika måste nämligen kvinnorna samtidigt kämpa en hård strid under regeringarnas och universitetens

energiska motstånd för att förvärfva sig denna rätt. Mot denna mörka bakgrund af fördomar framstår Sverige i sanning som en ljuspunkt. Och på hvilket grundligt, fördomsfritt sätt togs ej saken här i öfvervägande, innan man går att fatta ett afgörande beslut! Den lösning den får är, som professor Jäderholm så träffande uttrycker sig i sin artikel om »Kvinnan som läkare»,* »så enkel och radikal, så rättvis och med allmänt väl förenlig, som på vårt nuvarande kulturskede kan möjligen begäras.»

Som af de ofvan anförda citaten och referaten ur de respektive myndigheternas utlåtanden framgår, ifrågasattes aldrig att icke kvinnan skulle kunna tillägna sig den för läkarekallets utöfvande nödvändiga vetenskapliga utbildningen. Man motsätter sig tvärtom enhälligt, att hon skall få en annan och lägre grad af utbildning och man anser det önskvärdt, att hon studerar tillsammans med de öfriga studenterna, i det fördelarna af samundervisningen genast inses liksom ock vådorna af att inrätta särskilda för kvinnor afsedda läroverk.

Däremot äro ej åsikterna samstämmiga beträffande den blifvande kvinliga läkarens anställande i offentlig ämbetsbefattning. Under det att Lunds medicinska fakultet tillstyrker, att äfven denna rättighet må beviljas henne, afråder Uppsala medicinska fakultet därifrån (förmåligast af det skäl, att kvinnans förmåga att på ett själfständigt sätt förvalta statens ämbeten var oförsökt). Sundhetskolegium avsluter sig till den senare åsikten, men anser dock att undantag kunna göras beträffande befattningar vid kvinno- och barnsjukhus samt barnbördshus. Karolinska institutets lärarekolegium tyckes å sin sida ej anse det omöjligt, att i en framtid kvinliga läkare skulle komma att utöfva läkareverksamhet på landsbygden och i de mindre stadskommunerna. Rättigheten att bekläda ämbetsbefattningar medgafs dem håller icke, hvarpå man dock ej får undra, ny och oförsökt som hela saken var.

Något mer än 30 år hafva nu förflutit, sedan den kongl. skrifvelsen af 3 juni 1870 såg dagen, och frågar man om de bestämmelser den innehöll varit ändamålsenliga och tillfyllestgörande, måste svaret utfalla jakande.

Samundervisningens införande anser jag i synnerhet ha varit ett lyckligt grepp, ty därigenom att vi från första stund kommo på jämlik fot med våra manliga kamrater, besparades vi sådana skandalösa uppträden, som de kvinliga medicine studerande mångenstädes

* Nordiskt medicinskt arkiv, III årg. (1871).

i utlandet varit utsatta för, och det är mig både en plikt och en glädje att betona, att de manliga medicine studerande alltid gentemot oss uppfört sig som gentleman. Min öfvertygelse är, att den växelverkan och täflan, som under studieåren äger rum mellan de manliga och kvinliga studerande, hafva varit till nytta för bägge parter, ej minst för oss, som därigenom fått rikare tillfällen till tankeutbyten, än vi skulle haft, om vi studerat särskildt. Samstudiet har vidare haft det goda med sig, att våra manliga kamrater själfva kunnat öfvertyga sig om att samma kraf ställas på oss, att vårt arbete bedömmes efter samma måttstock som deras eget och att vår förmåga att tillägna oss vetenskaplig utbildning ej står efter deras egen. Hvilken betydelse har ej detta för oss, då vi efter afslutade studier möta våra manliga kollegor ute i praktiken! Samma fordringar, samma examina, det var den fasta grundval, som regering och riksdag i förening skänkte oss, fördelar för hvilka vi alltid skola förblifva tacksamma. Men om förordningen af 3 juni 1870 hittills varit tillfyllestgörande, så är detta icke händelsen nu, ty det gäller om denna sak som om hvarje annan med lifskraft uti sig, att den utvecklar sig vidare och därför betingar ändrade former.

De kvinliga läkarnas antal har nämligen de sista 2 åren betydligt ökats. *) Endast i större städer hafva dessa någon utsikt att kunna försörja sig med enskild praktik och vårt land äger blött få dylika städer. Det har sålunda för den kvinliga läkarens ekonomiska existens blifvit af vikt, att äfven offentliga ämbetsbefattningar måtte stå henne öppna, ty därigenom skulle möjlighet beredas henne att slå sig ned på landsbygden och i de mindre stadssamhällena. Vi hafva därför ansett tiden vara inne att anhålla om att kongl. förordningen af 3 juni 1870 ej måtte lägga hinder i vägen för oss att söka och att i mån af skicklighet och förtjänst få bekläda läkarebefattningar i alla de fall, där ej grundlagen förbjuder detta. De enda platser, som hittills stått oss öppna, hafva varit amanuensbefattningar vid de medicinska undervisningsanstalterna, men samma examina borde väl gifva fullt ut samma rättigheter, så att äfven vi skulle kunna få bekläda sådana ämbeten som underläkarens vid sjukhus, stadsläkarens, extra provinsialläkarens och lasarettsläkarens. Man har som skäl häremot framdragit, att vi i så fall måste sköta patienter af bägge könen, men man glömmar då att under vår tjänstgöring vid sjukhusen under studieåren ingen hänsyn tages

*) Antalet uppgår till 15.

till oss i detta afseende, utan att vi sköta kvinliga och manliga patienter i samma utsträckning som våra manliga kamrater. I utlandet användes den kvinliga läkaren mer och mer i offentliga ämbetsbefattningar; från Norge har i dagarna nått oss budskap om att stortinget enhälligt och utan debatt antagit ett tillägg till paragraf 92 i grundlagen, hvarigenom kvinna skall få rättighet att beklåda ämbeten i den utsträckning, som bestämmes i allmän lag.

Jag känner mig lifligt öfvertygad om att Sverige ej skall blifva efter i detta hänseende, att vår begäran skall oväldigt bedömas af vederbörande myndigheter och därför förr eller senare beviljas.

Ett kvinligt handarbetscentrum.

I alla tider och i alla land har den kvinliga handaslöjden varit det af alla handtverk som betalat sig minst, det inom hvilket man har att anteckna de mest härresande exempel på svältlönesystemets förfärande verkningar; ja i det mänskliga arbetets historia är detta det kapitel, hvars blad äro mest fläckade af arbetsmartyrernas bittra tårar. Och i samma mån som vår tids industrialism antager allt väldigare dimensioner, i samma mån blir handarbeterskans strid för brödet allt mer förtviflad. Det kan gärna ej vara annorlunda. Hur skulle den ensamma arbeterskan i sin undangömda vindskammare, med sin egen flitiga hand som uteslutande drifkraft, kunna taga upp konkurrensen med storindustrins mångarmade jätte? Hon tyckes dömd att gå under.

Men samhället har ej stått likgiltigt inför denna strid. Det har ej overksammat kunnat åse hur den för den kvinliga begåfningen egenartade handafärdigheten, som för tusental och åter tusental af kvinnor varit och är den enda utvägen till själfförvärf, undervärderas och undertryckes. Det ligger också i samhällets intresse att bispringa äfven denna kategori af arbetsdugliga medlemmar i kampen för tillvaron, allra hälst som den utgör ett af dess nyttigaste element. Ty trots maskinarbetets kolossala utveckling är ännu det för hand utförda arbetet en viktig faktor vid fyllandet af mänsklighetens behof, och sömmerskans arbetskraft kan lika litet undvaras som hvilken annan nyttig yrkesutöfvares som hälst.

Trots de uppenbara förbrytelser och de ännu fler uraktläten-

hetsskulder, som samhället alltjämt låter komma sig till last gent emot den handarbetande kvinnan, erkänner det därför, att det både är förenligt med dess egen fördel och humanitetens fordringar att befrämja hennes intressen. Att detta är händelsen bevisas af de många sällskap och företag, som uppstått i alla länder med ändamål att söka höja handarbeterskans ställning. Ehuru dessas sträfvanden ofta motverkas af den i förfärande grad uppdrifna arbetskonkurrensen, kan man dock med glädje konstatera, att ett och annat af dessa företag krönts med framgång. Att skildra ett företag af sistnämnda slag, hvilket sedan ett trettiotal af år ägt bestånd i vår hufvudstad, är afsikten med denna lilla uppsats.

* * *

Namnet »Bikupan» torde för hvarje Stockholmsbo vara väl bekant. Det är namnet på en affärslokal, inom hvars dörrar en stor del af hufvudstadens kvinliga befolkning har passerat, antingen i egenskap af köpare eller försäljare. Men hur många af dess klienter, och under årens lopp kan deras antal säkert räknas i många tusental, göra sig reda för den tanke som ligger till grund för denna affärsrörelse, däri hela vårt samhälle så att säga är medintressent? Huru många känna de tysta krafter som här verka, de människokärlekens och den oegennyttiga hjälpsamhetens principer som ligga till grund för det hela?

»Bikupan» utgör numera en länk i det sedan lång tid tillbaka i vår hufvudstad verkande »Sällskapet till arbetsflitens befrämjande». Detta sällskap har gamla anor. Det förskrifver sig från år 1839 och stiftades af drottning Desideria. Det hade till sitt ändamål att bistå obemedlade fruntimmer och bereda dem tillfälle till arbetsförtjänst. Redan den tiden hade samhällets lyckligt lottade medlemmar ögonen öppna för den arbetande kvinnans tryckta ställning, i främsta rummet för den art af arbeterskor, som en gång sett bättre dagar och hvars enda förvärfskälla utgjordes af nålen.

Men först med grundläggandet af Bikupan, hvilket infaller vid den tidpunkt, från hvilken den svenska kvinnorörelsen har att anteckna sina största segrar och under några af dess främsta banbryterskors nitiska och insiktsfulla ledning, nådde den verksamhet, som påbörjats af »Sällskapet för arbetsflitens befrämjande», sin egentliga utveckling. Rörande Bikupans uppkomst och förstå utveckling har jag blifvit satt i tillfälle att meddela några detaljer, hvilka ej torde vara närmare kända af den stora allmänheten.

År 1869 hade fröken Anna Hierta, n. v. fru Retzius, vid ett besök i Paris lärt känna en institution med namnet »Les Abeilles.» Det var ett stort elegant försäljningsmagasin vid Rue de la Paix, hvilket hade till uppgift att tjäna såsom förmedling mellan handarbetande fruntimmer och den köpande publiken samt att utlämna modeller och mönster för att förbättra handarbetena. Efter hemkomsten till Stockholm gjorde fröken Hierta en del personer bekanta med det parisiska företaget samt framkastade planen för bildande af en liknande anstalt i vår hufvudstad. Förslaget väckte från början det lifligaste intresse, och redan följande år förekommer i »Tidskrift för hemmet» en artikel med titeln »En felande länk mellan den arbetsgifvande och den arbetssökande,» däri ändamålet och behovet af en dylik inrättning framlägges.

Den ofvannämnda artikeln, hvilken förf. var fru Rosalie Olivecrona, lämnar en klar och åskådlig framställning af syftet med det tillämnade företaget. Förf. utgår från den åsikten: »att den bästa hjälp man kan gifva arbetsföra behöfvande är den som lämnas i form af arbetsförtjänst», ehuru hon erkänner, att »tillämpningen af denna grundsats företer ganska stora svårigheter för den enskilde». På dessa svårigheter ger författarinnan många talande exempel. Hon visar hur det att erhålla arbete, äfven för den som gärna vill arbeta, ej är någon lätt sak, och hur i synnerhet för den kvinnliga delen af samhället medlen till erhållande af arbetsförtjänst äro i hög grad inskränkta. Hon låter läsaren få en inblick i de sorgliga förhållanden, hvari de arbetsbehöfvande som kallas »pauvres honteuses» lefva, hvilka »för att förskaffa sig och de sina det oundgängliga sällan äga någon annan utväg än nålen.»

Efter att hafva upprullat »detta bedröfliga kapitel af det mänskliga lidandets historia» öfvergår förf. till utvecklandet af planen för upphjälpan det af dessa sina betryckta medsystrars sorgliga lott. Med exempel hämtade från de större kulturländerna påvisar hon fördelen både för allmänheten och de hjälpbehöfvande af inrättandet af försäljningslokaler, där arbeterskan kunde få afsättning för sina arbeten utan det betungande afdrag, som kräfvades af mellanhänder. »Men», säger förf., »ej blott af filantropiska orsaker förekommer oss en dylik mellanlänk för arbetande och köpande behöflig och önskelig», äfven genom att tillvarataga yrkesskickligheten hos våra sömmerskor, brodöser, spetsknypplerskor o. s. v. skulle den kvinnliga industrin nå en högre utveckling och således ett företag

som det äsyftade blifva både inkomstbringande för arbeterskan och af allmänt gagn.

Hufvudinnehållet af artikeln är alltså denna: önskvärdheten af inrättandet i hufvudstaden af »en lokal för afsättning af sådana alster af kvinlig industri, som ej på annat sätt kunna finna om-sättning i den stora varumarknaden». Förslaget skulle tjäna tvenne ändamål: »för det första bereda möjlighet till själf försörjning för medellösa kvinnor, som ej äga tillfälle att på annat sätt afyttra sina arbeten, för det andra att dels så småningom fullkomna och utvidga den kvinnliga handaslöjdsindustrien, dels framkalla nya grenar däraf.»

Redan samma år som ofvanstående offentliggjordes först i Tidskrift för hemmet och sedan i de allmänna tidningarna, nämligen 1870, öppnades Bikupans försäljningslokal, Lilla Vattugatan N:o 12. Företaget vann från början den lifligaste anslutning, och hvarje år har betecknat ett steg framåt på den väg stiftarinnan från början utstakat. Bikupans första styrelse, hvilken jämte stiftarinnan bestod af 12 damer, hade glädjen se den sak, för hvilken den med så varm-hjärtadt nit arbetat, krönas med en exempellös framgång. År 1887 sammanslogs på förslag af fru Olivecrona, hvilken ända till sin död med varmt intresse omfattade och verkade för Bikupan, denna med »Sällskapet för arbetsflitens befrämjande», då den första styrelsen upplöstes. Det nuvarande sällskapets beskyddarinna och ordförande är h. k. h. kronprinsessan, hvilken stora intresse och personliga insats i arbetet äfven varit en bidragande orsak till hela företagens höjande.

* * *

Bikupan, hvilken för närvarande har sin betydligt utvidgade lokal n:r 21 Klarabergsgatan, mottager mot en billig provision (10 procent) alla slags svenska fruntimmersarbeten. För inlämnande af sådana arbeten fordras dock ej betyg om medellöshet eller uppgifvande af namn, hvilket för mången kunde förefalla sårande eller motbjudande. Det var också bestämmelsen rörande intyg om fattigdom som var orsak till den parisiska anstaltens störtande. Den fria arbetstäfian, som erbjudes den svenska kvinnan, är utan tvifvel lika generös som välbetänkt. Utom det att principen om *allas* rätt till arbete finner en tillämpning, så tillför denna fria och oinskränkta arbetstäfian det hela en mängd nya idéer och uppmuntrar till ökad skicklighet och uppfinningsrikhet, hvaraf företaget i sin helhet måste draga nytta.

För att emellertid motväga det intrång på den verkligt behöfvandes rätt, som möjligen skulle förorsakas af sällskapetets vidhäftade princip att lämna alla slags arbetsbin tillträde till sin kupa, har det tillsatt en s. k. arbetskomité, hvilken har till uppgift att tråda i direkt beröring med den behöfvande arbeterskan. Komiténs medlemmar lämna personligen åt behöfvande och arbetssökande fruntimmer modeller och materialier till tidsenliga arbeten, för hvilka arbetslön betalas omedelbart efter det arbetet afslutats. De arbeten, som sålunda förmedlas genom komitéen, äro antingen förut beställda eller inlämnade till försäljning i Bikupan. Kvarvarande äldre arbeten utlottas mellan medlemmarna af »Sällskapet till arbetsflitens befrämjande».

Utom detta sällskapetets direkta ingripande till behöfvande kvinnors hjälp, äger Bikupan en fast arbetskår af linnesömmerskor, brodöser, märkerskor, mönsterriterskor o. s. v., hvilka effektuera de ofta högst betydande beställningar på brudutstyrlar, småbarnskläder och dylikt, som förmedlas genom Bikupan. Uteslutande genom beställningar inflöto under fjolåret 24,752 kronor, hvarpå en ganska ansenlig mängd personer erhållit ett mer eller mindre stadigt arbete. I detta sammanhang förtjänar det att påpekas, att affären äfven mottager ganska betydande beställningar från utlandet, särskildt på handarbeten med nationell karaktär. Så har Bikupan detta år erhållit beställning på en leverans till England af ej mindre än 1000 st. klädningsinsättningar af kläde med broderi i lappskt mönster, de sedan några år så omtyckta modellerna, hvilka genom sin smakfullhet och originalitet tilldragit sig resande utländingars uppmärksamhet. Bikupans uppgift att göra alster af nationell kvinnoslöjd bekanta i utlandet, en tanke som fru Olivecrona utvecklar redan vid framläggandet af den första planen, kan således sägas på ett effektivt sätt ha blifvit fylld.

Men vi skola låta andra siffror än de ofvanstående tala. Sistförflutna år, det 30:de af Bikupans verksamhet, framvisade ett särdeles godt resultat; omsättningssumman uppgick nämligen till 80,136 kronor 46 öre, (emot 71,535 kronor 81 öre, år 1899), t. o. m. öfverstigande det belopp, som det exceptionellt gynnsamma utställningsåret 1897 hade att uppvisa. Ensamt under december månad inflöto, inberäknadt den s. k. julexpositionen, som var anordnad i en särskildt förhyrd lokal, ej mindre än 21,068 kronor. Sammanföres omsättningssumman för hela Bikupans 30-åriga verksamhet, utvisar den en siffra på 990,786 kronor 63 öre — således nära en million kronor!

Och med endast 10 procents afdrag för betäckande af omkostnaderna för hyra, personal etc. har denna stora summa kommit de svenska arbeterskorna till godo!

I sanning siffror med ett vältaligt språk, siffror som tala ej blott om företagets allmännyttiga betydelse, utan äfven om de ledande krafternas nit och skicklighet. Särskildt torde den förtjänst, som Bikupans förträffliga föreståndarinna inlägger i fråga om det praktiska ordnandet af affären och skötandet af dess finanser, icke kunna skattas nog högt.

* * *

Bikupans vackra, välordnade lokal gör på den besökande alltid ett särdeles angenämt intryck. Af de tusentals alster af kvinlig handaslöjd, som här äro hopade, finner man mycket som kan tillfredsställa vår tids granntyckta konstsmak, äfven om många föremål äro af den beskaffenhet, att konstkännaren vänder sig ifrån dem med fasa. De ledande personernas sträfvan att söka höja ej blott arbetsfliten utan äfven konstskickligheten och skönhetsinnet hos handarbeterskan har på senare åren icke varit utan framgång, och att en förädlad smak, tack vare Handarbetets Vänners och våra andra konstslöjdsskolors sträfvanden, allt mer börjar göra sig gällande äfven på kvinnoslöjdens område, spåras på många af de till salu utbudna bohags- och toalettartiklarna.

De praktiska och nyttiga föremålen äro dock de som taga priset framför lyxsakerna och röna största efterfrågan; de många utmärkta profven på lannesömnad och hvitbroderi falla därvid främst i ögonen. Ledamöterna i arbetskomitén vinnlägga sig också särskildt om att uppmuntra den art af handaslöjd, som tillgodoser det praktiska behovet, och man kan tryggt säga att Bikupan uppdragit en skara af skickliga sömmerskor, som nu på sitt arbete förtjäna ett jämförelsevis bekymmerfritt bröd.

Mycket mer skulle otvifvelaktigt vara att tillägga om Bikupans verksamhet under de gångna 30 åren, mycket som vore af intresse, icke blott ur filantropisk synpunkt utan äfven ur kulturhistorisk. — Man tänke sig blott handarbetets utvecklingsgång från 30-talets pärlkuddar till nutidens dörrdraperier med deras stiliserade blomsterbårder och hela skalan däremellan! — Hvad jag sagt torde dock vara tillräckligt för att visa, att Bikupan fyllt en betydande plats i det svenska kvinnoarbetets historia.

L. D—n.

En kvinlig doktorsdisputation i Frankrike.

Från en vistelse i södern.

Hela pensionatet, det s. k. »ryska pensionatet», där vi bodde i Montpellier, hade länge gått i spänning, väntande på hvad som komma skulle.

En af de »våra», en ryska, fröken O. från Odessa, hade afslutat sina medicinska studier vid universitetet och skulle nu snart disputeras för doktorsgraden. Den obligatoriska afhandlingen tog henne i anspråk både dag och natt, och det var en intelligent och vaken kvinna, som gick att bestå sitt prof.

De medicinska studierna i Frankrike taga i regeln en tid af fem à sex år och äro sålunda visserligen betydligt kortare än i Sverige, men det är i alla fall en ganska respektabel tid de unga ryskorna — hvilka genom förbudet att utbilda sig vid ryska universitet varit hänvisade till utlandet, särskildt Frankrike och Schweiz — tvingas att vistas så långt borta från sina hem. Nästan hela den kvinliga studerande ungdomen i Montpellier utgöres af ryskor. En fransyska anses där icke som »fin», om hon ägnar sig åt universitetsstudier. På sin höjd besöker hon någon af de allmänna föreläsningarna, »cours publics», hvars innehåll hon sedan får till samtalsämne på sina väninnors mottagningar, hvilka hon icke gärna försummar.

Jag hade förr alltid tänkt mig något visst med en rysk studentska och när det blef beslutadt, att vi skulle bo i ett pensionat bland idel rysk ungdom, föresväfvade mig tanken på bomber, arresteringar och anarkister. Det var ej utan en viss oro jag tänkte på de bisysselsättningar de kunde ha på lediga stunder i sina trånga vindskupor tre trappor upp. Jag tänkte på den ryska studentska jag en gång sett komma ut ur Sorbonnes stora port, åtföljd af en manlig kamrat. Det var en dam med svart, lurfvigt hår, markerade, energiska drag, fast, beslutsam gång och stora, mörka ögon, i hvilka man läste ett nästan extatiskt uttryck. Hon hade i min fantasi blifvit typen för detta släkte, och nu hade jag väntat mig få se en hel samling sådana där mer eller mindre anarkistiskt utseende studentskor. Emellertid fann jag en massa unga, blyga, korrekta damer med slätkammadt hår, medelmåttig intelligens och utan all tyngande barlast af stora frihetsidéer, entusiasm för kulturella strömningar med mera sådant. Snälla små skolflickor,

hvilka borde hafva stått under pappas och mammas uppsikt, åtminstone de första åren vid universitetet, och af hvilka somliga, med läxboken i hand, brukade stå lutade öfver balkongräcket och sända längtansfulla suckar till fädernehemmets köttgrytor. För själfva studierna kunde de nog ha intresse, men utöfver examenspluggningen sträckte det sig oftast icke.

Ett lysande undantag bildade emellertid vår doktor. Hon hade outtömliga förråd af samtalsämnen, och det var gemenligen hon som på flytande franska förde konversationen vid frukosten — det enda tillfälle på dagen, då vi alla samlades, ty många af ryskorna voro så fattiga, att de ej hade råd att äta mer än ett mål om dagen. För rätten hade de litet torrskaffning på sina rum och tröstade sig så godt de kunde med den aldrig felande samovaren, ryskornas oskiljaktiga vän, hvilken puttrade dagen i ända.

Fröken O. hade under de fem år hon lefvat i Montpellier så assimilerat sig med förhållandena i universitetsstaden, att hon blef vårt ständigt tillgängliga lexikon. Hon var liflig och humoristisk, hade breda vyer och förstod alltid att på ett fängslande sätt berätta små episoder från de dagliga besöken på lasarett och kliniker.

För sin doktorsafhandling hade hon valt ett ämne, som äfven en icke medicinare kunde intressera sig för. Vi fingo också dagligen en liten resumé af huru arbetet fortskred, hvarpå ofta en ganska liflig debatt följde.

En dag återstod endast litteraturöfversikten, hvilken hon ohjälpligt stupat på, ty vår ryska kunde icke bokstäfvernas ordningsföljd i det latinska alfabetet, det var en sak hon aldrig kunnat lära sig, och vi måste hjälpa henne.

Det var med saknad och vemod hon tänkte på att för alltid lämna lärdomsstaden och det var en svår och oviss framtid, som låg framför henne. En tung och sträfsam framtid i någon liten rysk landsortsstad eller kanske rent af ute på landsbygden bland den råa och obildade ryska befolkningen, ty det är där behovet af kvinliga läkare är störst och dit de vanligen begifva sig efter slutade studier. Den franska doktorsgraden gäller dock icke fullt i Ryssland, hvarför fröken O. vid hemkomsten måste ägna ännu ett års studier åt latin, hvarefter hon kunde få börja praktisera. Denna senare efterpluggning var ju ett mindre lockande perspektiv och bidrog nog att lägga kapson på den lättnad hon annars skulle känt sig för af slutade arbetet i Montpellier.

En dag var vår doktor ganska trist. Afhandlingen var tryckt

och hon hade nu af »le président de thèse», den professor hon valt att disputeras för, fått sin dom. Afhandlingen var godkänd, men håller icke mer. Professor M., en sträng och allvarlig man, med ganska stora fordringar, »hade väntat sig mer af sin begåfvade elev fröken O.», men icke desto mindre var hon välkommen till disputationen. Det grände vår liffiga ryska, som visste att hon på afhandlingen nedlagt ett både tidsödande och grundligt arbete, och hon yttrade förtretad om den gode professorn: »Men kan han då inte begripa, att jag inte kan nedlägga åratals arbete på en sak, som jag i min kommande praktik inte har ett spår till nytta af? Förstår han inte, att jag längtar att få börja min verksamhet?»

Detta lilla förspel mellan fröken O. och hennes lärare lät oss förstå, att disputationen icke var en proformasak, och vi voro rätt spända på den eld vår vän skulle utsättas för.

Den medicinska fakulteten i Montpellier residerar ännu i sitt ursprungliga palats, i motsats till det öfriga universitetet, hvilket för icke många år sedan förflyttades från en byggnadskomplex till en annan, och det var här som den beramade disputationen skulle försiggå. Jag hade redan förut, fastän icke medicinare, inträngt i denna byggnad, hvilken genom sin antika och imponanta fasad tilldrager sig ens uppmärksamhet, då man passerar förbi den. Det har gamla anor detta palats. Det byggdes ursprungligen år 1364 af påfven Urban V och inrättades af honom till benediktinerkloster. År 1536, när biskopen i Maguelonne flyttade öfver till Montpellier, förvandlades klosterbyggnaden till residens åt honom och klosterkyrkan ombyggdes till den nuvarande ståtliga katedralen, hvilken helgades åt aposteln Petrus. Katedralen och medicinska fakultetsbyggnaden äro därför sammanbyggda och bilda en enda storartad komplex.

Sedan man passerat öfver en stenbro och kastat en blick på ingångens väktare, två af medicinens storgubbar i allongeperuk, knäbyxor och veckrika kappor, inträder man i en ståtlig vestibul, hvars fond öppnar sig mot den pittoreska gården, till hvilken man nedstiger från en hög terrass med breda stentrappor och öfver hvilken en stark medeltida stämning hvilat. Den är liten och trång, planterad med några få träd, och begränsas på tre sidor af medicinska fakultetens olika byggnader och på den fjärde af katedralens ena långsida. När man står uppe på terrassen, har man midt framför sig en låg byggnad. Det var där man under obskurantismens värsta välde om nätterna fick smyga sig till att utföra den »syndiga» gär-

ningen att dissekera lik för den studerande ungdomen. Numera användes denna lokal till allmän föreläsningssal.

Men man samlas till disputationen. Man vandrar in till vänster om vestibulen genom en liten antichambre in i en vackert dekorerad sal, »la salle de réception». Här mötes man af Hippokrates, Aesculapius och gudinnan Hygiea, hvilkas byster i brons och marmor pryda rummet, och en hel massa berömda professorer titta ned på en ur sina ramar. Rundt kring väggarna äro stolar för åhörarna upp-
radade och ett långt bord med grönt kläde löper utefter ena sidan. Midt för det gröna bordet inåt rummet står en isolerad stol, hvilken snart intages af vår ryska läkarinna. Hon är iklädd doktorsdräkten, hvilken består i en fotsid, veckrik kappa af svart tyg, med långa, vida ärmar och en hvit krage, alldeles liknande våra prästkragar, fastän något större. Denna kappa eller robe säges härstamma från den store Rabelais, hvilken som bekant studerat i Montpellier och skänkt sin glans åt universitetet, men äfven sin doktorskappa, hvilken skulle hafva bevarats. Denna torde dock åtskilliga gånger ha förnyats sedan dess, och om än den robe vår ryska doktor blifvit klädd i bar en tämligen antik prägel, om man får döma efter dess fraîcheur, torde den dock icke ha så fina anor.

Nu inträdde opponenterna, främst »le président de thèse», där-
efter de fyra andra fakultetsmedlemmar, hvilka han adjungerat med sig, och satte sig vid det gröna bordet midt för fröken O. De svarta rober, hvilka de borde varit klädda uti, enligt gammal tradition, lade hvar och en bredvid sig på bordet, där de hopvikta och föraktade lågo som stumma vittnen under hela ceremonin.

Och nu öppnades elden af »le président», hvilken i ett långt, väl genomtänkt anförande ytterst skarpt kritiserade afhandlingen i fråga, hvars förtjänster han dock icke till sist underlät att framhålla. Jag, som väntat mig en verklig disputation, kände mig tämligen besviken. Högst sällan ställdes det några frågor, och när några sådana någon gång gjordes, voro de af den art, att de kunde besvaras med ja eller nej eller en obetydlig anmärkning i allmänhet. Något egentligt försvar förekom ej. Icke desto mindre var nog offrets situation mindre angenäm under denna timplånga kritik, som då presidenten slutat upptogs af de fyra öfriga professorerna, hvilka hvar och en i sin stad uppsökt svagheter i hennes arbete och nu ganska omildt framhöllo dem. Det låg ganska mycket karaktär i de fem människens olika syn på samma sak och af denna orsak ägde denna disputation ett visst intresse, men den omväxling, som den

opponerandes och den försvarandes gnistrande replikskifte i en svensk doktorsdisputation erbjuder, fann man ej ett spår af här, för att icke tala om den saknad man kände, att ingen af dessa fem högtidliga herrar öfvertagit rollen af »tredje opponent». Den allvarliga, dystra stämningen fick intet afbrott, förrän den siste opponenten tystnat och den gemytliga vaktmästaren — en fullkomlig pendant till våra beskäftiga universitetsvaktmästare — bad oss lämna salen, ty professorerna skulle öfverlägga, hvarefter ceremonin skulle fortsättas. I det lilla rummet utanför trängdes man nu en stund och midt i trängseln gick vår doktor nervös omkring i sin svarta robe. Det dröjde tämligen länge, innan herrarna kommit till något resultat. Dörren ditin bevakades af Cerberus-vaktmästaren, hvilken då och då med en beskyddande blick uppmuntrade vår kvinliga doktor och välvilligt rapporterade för henne hur saken fortskred. Fröken O. passade nu äfven på att, trots stundens allvar, göra upp med vaktmästaren — vårdaren af Rabelais' robe — att få låna hem doktorskappan i och för en blifvande fotografering, en sak som vaktmästaren ytterst gärna var med på.

Äntligen slogos dörrarna upp. Professorerna hade rest sig upp och presidenten höll nu ett kort tal till fröken O., hvori han meddelade henne den gynsamma utgången af disputationen och bad henne aflägga sin doktorsed. En djup rörelse grep plötsligt fröken O., då hon stod inför denna allvarliga handling. Långsamt och med darrande röst läste hon upp edsformuläret: »I närvaro af denna skolas lärare, mina kära kamrater och inför Hippokrates' bild lofvar och svär jag i den högstes namn att i utöfvandet af läkekonsten troget rätta mig efter hederns och rättvisans lagar . . .» Här bröto tårarna fram och under snyftningar utsade hon knappast hörbart rästen af eden: »Vördnadsfull och tacksam mot mina lärare, skall jag åt deras barn återge den undervisning jag erhållit af deras fäder . . .» Lärarna sågo rörda och litet brydda ut. Nu afbröt presidenten henne, fattade hennes hand och under hjärtliga lyckönskningar till de lyckligt afslutade studierna hälsade han henne välkommen som medicine doktor. Hans exempel följdes af de öfriga lärarna och därmed var, trots den ofullbordade eden, ceremonin afslutad.

Vår ryska doktor sade icke många dagar därefter farväl till sin ungdoms stad och gick att i utöfvandet af sitt kall göra heder åt sitt kön i sitt fädernesland.

Alde.

Litteratur.

Violin. En nutidsdikt med förspel och intermezzon af *J. Blicher-Clausen*. Bemyndigad öfversättning från danska originalet af *Elisabeth Kuylenstierna*.

I Danmark vågar man alltjämt skriva romaner på vers, visserligen inte längre så digra som Paludan-Müllers men i alla fall bildande tämligen aktningvärda volymer. Jag fäste för ett par år sedan uppmärksamheten på Edvard Blaumüllers ståtliga mästerverk, »Agnete og Havmanden», där behandlingen af den bundna formen hunnit en svindlande och betagande konstskicklighet; nu ha vi att anteckna fru Blicher-Clausens i hemlandet med mycket bifall mottagna berättelse »Violin», som dock till största delen är hällen i dialoger och således lutar åt dramat.

Det kunde helt visst vara mycket att säga om denna sjäfulla och stämmningsrika dikt, hvares grundackord är det disharmoniska samklangandet i en passionerad kvinnosjäl af konstnärstrånaden och moderslidelsen. Men det är en mera smärtsam plikt som närmast kallar mig.

Alldenstund jag inte varit i tillfälle att läsa det ifrågavarande diktverket, anser jag inte befogad att närmare ingå på det. Innehållet har jag visserligen erhållit kännedom om genom den föreliggande bemyndigade öfversättningen; men i diktning finns det en sak, som är viktigare än innehållet, och det är formen. Jag anhåller att inte bli missförstådd som en samvetslös formtillbedjare; men gentemot en gängse vidskeplig uppfattning kan det aldrig nog starkt betonas, att »vackra tankar» och »ädla känslor» göra ingen till diktare — en sådan är endast den, som kan uttala något poetiskt känt eller tänkt eller sedt i en verkligt poetisk form.

Jag vill nu gärna tro, tills jag öfvertygas om motsatsen, att fru Blicher-Clausen är poet; men intet torde kunna rubba min numera förvärfvade visshet om att fröken Kuylenstierna *icke* är det. Det förvånar mig djupt, att en person med så aktningvärda litterära antecedentia kunnat inlåta sig på ett så olycksaligt tilltag som denna öfversättning, och jag hoppas, att det har varit en momentan villfarelse, som inte kommer att upprepas.

Hvad finns då att anmärka mot denna bemyndigade öfversättning? Jo allt. Mindre kan jag dessvärre inte ta till. För det första borde den ju, som jag antydt, aldrig blifvit försökt, och redan detta är så gravt, att det nära nog räcker till. Men äfven om man fastslagit detta faktum, kunde man ju spana efter en del förmildrande omständigheter, ägnade att upphjälpa saken och blidka bedömare. Några sådana har jag icke mäktat uppdaga. Resultatet är hårdt, men hvad vill man göra?

Fröken Kuylenstierna, som ju likväl är en begåfvad person, visar sig dela den enkla folktron, att vers kan öfversättas. En

sådan uppfattning kan endast den hysa, som lefver i okunnighet om den väsentliga skillnaden mellan bunden och obunden form eller anser den bestå i det typografiska arrangemanget. Det förhåller sig emellertid så, att vers inte kan öfversättas i ordets vanliga bemärkelse — den kan endast på sin höjd omdiktas till ett annat språk, och det finns vers, som absolut motsätter sig äfven en såpass delikat behandling. Dit tror jag emellertid inte att fru Blicher-Clausens hör.

Af denna grundskefva ställning till den åtagna uppgiften och brist på ansvar inför den, i förening med en iöronenfallande saknad af musikalisk känslighet och rytmiskt gehör, följer ett slags verskomposition, som frambringar en synnerligen gnisslande effekt på ett någorlunda sensibelt öra. Det är svårt att välja ut exempel bland detta öfverflöd, och utrymmet tillåter inte anbringandet af ett nöjaktigt florilegium.

I ordagrannhet och nära anslutning till originalet lämnar tolkningen — enligt hvad jag trott mig förstå — ingenting öfrigt att önska. Det behöfs ganska mycken språkräning för att bara misstänka de lömska försåt de skandinaviska tungomålen så rikligt lägga ut för hvarandra — den, som har fått ögonen öppna, rör sig med ständigt vaken misstro mellan dem, under det den i »säkerhetssömn» invaggade frimodigt flyttar öfver det ena ordet och uttrycket efter det andra utan att grubbla öfver hemortsrätten. Ja, troheten går ända därhän, att öfversättaren i allmänhet bibehåller originalets rimslut, hvilket ofta går lyckligt och ofta — mindre lyckligt. För att gripa ett par exempel ur hopen, så bildar »musik» och »fick» — i motsats till samma ord med danskt uttal — intet rim, lika litet som »tårarna» och »gårdarna», under det »Taarene—Gaardene» går förträffligt för sig. Denna egenhet får väl äfven förklara förekomsten af det direkt importerade ordet »skosor» (rim på rosor); men den räcker inte till för en sådan geografisk beteckning som »Majland»(!).

Exemplen på litet af hvarje skulle, som frasen lyder, kunna mångfaldigas; men om jag ville åstadkomma en öfvertygande bevisföring, skullö vi nödgas här trycka af så stor del af boken, att det kunde bli till men för dess spridning. Och något syfte i den riktningen föreligger inte; jag har endast känt mig uppfordrad att yttra ett allvarsord till förmån för vårt kära vanskötta svenska språk och den nobla, missuppskattade versifieringskonsten. Ingen kan sörja mer än jag öfver att det inte kunnat sägas något vackrare om det här behandlade arbetet. Men det gifves tillfällen, då *tout pardonner* skulle vara liktydigt med — *rien comprendre*, som ett tyskt kvickhufvud nyligen förvrängt det sinnrika och vackra men ej fullkomligt oantastliga franska visdomsordet.

K. J.

Från barn till yngling. Af *Mary Wood-Allen*. Öfversättning.

Det finnes ingenting, synes det mig, som så tydligt ställer fram för den tänkande människans medvetande vår tids etiska och intellektuella öfverlägsenhet framför andra tiders, som det sätt hvarpå sedlighetsspörsmålet upptagits till behandling. Vår tid har det nämligen blifvit förbehållet att visa, huru denna den ömtåligaste men tillika den för vår andliga och fysiska varelse viktigaste af alla frågor numera kan ställas under offentlig debatt med så mycken finhet, takt och grannlagenhet, att den ej behöfver såra den grannlycktaste blygsamhetskänsla. Tvärtom, sträfvandet efter renhet — alla ädla andars högsta mål i alla tider — har ingifvit våra dagars mest framstående sedlighetsapostlar en renhet i uttryck, ett af så mycken idealitet prägladt språk, att man fått en helt ny, naturligare och upphöjdare syn på de ting, som äga sammanhang med här berörda ämne.

Den åsikten gör sig också alltmer gällande inom uppfostran, att en sann, efter barnens fattningsgäfvä lämpad kunskap rörande könsförhållandena är den säkraste skyddsvakt för bevarandet af det ungdomliga sinnets renhet. Sedlighetsfrågan, tillämpad inom uppfostran, kan också sägas ha blifvit en fråga för dagen, och från olika delar af den civiliserade världen förnimmas stämmor, hvilka förfäktat den uppfostringsprincipen: att det är kunskap, icke okunnighet, som skyddar ungdomen för sedliga faror och förvillelser. I våra grannland ha under de senaste åren en del framstående ungdomslärare både i tal och skrift tagit till orda i detta ämne; hos oss har äfven, som bekant, detsamma varit föremål för diskussion och nu når oss från Amerika en röst talande i samma anda. Hvad jag med sistnämnda yttrande närmast åsyftar är den lilla bok, hvars titel läses här ofvan.

Förf. är en kvinlig läkare, och i företalet få vi veta, att det är en tilldragelse i hennes eget lif, som fört henne till att nedskrifva den lilla broschyren till hjälp för mödrar och uppfostrare, samt att bland alla de framgångar den fått röna sätter förf. främst »de bref hon fått mottaga från otaliga ynglingar, som tacka henne för den vägledning och hjälp» det lilla arbetet gifvit dem.

Hvad innehålla nu detta fåtal blad och hvad är det som gör att de kunnat åstadkomma en så kraftig verkan? En af orsakerna till att den lilla boken blifvit så mycket läst och så populär beror nog på den ton förf. förstätt att anslå. Det är ej i någon docerande afhandlingsstil hon uppträder, nej, hon framställer sina nyttiga lärdomar i en behaglig berättelseform, åskådlig och lättfattlig, men tillräckligt allvarlig för att det upplysande, lärorika syftet skall skina igenom. Hon talar mildt och kärleksfullt men på samma gång allvarligt till den femtonårige gossen, hon låter honom förstå betydelsen af att han snart skall blifva man, väcker hos honom den manliga ansvars- och hederskänslan, framställer för honom det dumma, ja orätta i en tanklös skolgoss- och skolflickskurtis och gör det klart för honom, att han är skyldig visa alla kvinnor aktning och

finkänslighet samt att han som en blifvande far bör känna sina förpliktelser gentemot det kommande släktet. Med ett ord hon låter honom få en inblick i de gudomliga lagbud, som bestämma samlifvet mellan man och kvinna samt upprätthållandet af familjen, grundvalen till allt ordnad samhällslif. Att de allvarliga men på samma gång så enkla och för det ungdomliga sinnet så lättfattliga orden fallit i god jord, därom vittna de uttalanden, som förf. låter den unge gossen själf göra i ett bref till henne, där han bland annat säger, att han numera »fått en helt olika tanke om alla flickor och kvinnor, kanske allra mest om min mor».

Att den lilla boken skall blifva till gagn äfven för svenska mödrar och svensk ungdom är en önskan, hvori man med öfersät-taren ej kan annat än på det hjärtligaste instämma.

L. D.

Föreläsningar i kvinnohygien.

Under de senaste åren ha föreläsningar öfver ofvanstående ämne hållits i vår hufvudstad af doktor Karolina Widerström inför olika kretsar af kvinnor.

Ehuru dessa föreläsningar aldrig varit annonserade och således endast blifvit kända på privat väg, ha de likväl vunnit en så liflig anslutning, som blott få offentliga föredrag i vår hufvudstad kunnat glädja sig åt. Hvar och en, som haft förmånen lyssna till doktor Widerströms klara och väckande föredrag, förstår lätt den popularitet de vunnit. Ty på samma gång föreläserskan meddelar en praktisk kunskap i det som rör kvinnans fysiska varelse, dess olika organ, dessas uppgifter och vård, skänker hon något mera och högre än blott och bart anatomiska lärdomar och hygieniska råd, nämligen en djup aktning och intresse för fysiologin, emedan hon betraktar den i nära sammanhang med vår andliga människa.

Helt säkert ha medvetet eller omedvetet åhörarna känt sig medryckta af den ideella syn på tillvaron och dess företeelser, som skymtar fram vid sidan af föreläserskans klara, lätt tillämpliga praktiska lärdomar, och det är nog där man har att söka en god del af dessa föreläsningars framgång. Vi önska på det lifligaste, att doktor Widerström måtte fortsätta den verksamhet som lärare och upplysare för sitt kön, i synnerhet den yngre delen däraf, hvilken hon hittills så framgångsrikt utöfvat, en uppgift för hvilken hon äger

de bästa förutsättningar: den vetenskapligt bildade fackmannens, den erfarne läkarens och den varmhjärtade, ideellt tänkande kvinnans.

* * *

Rörande uppkomsten af föreläsningarna och andra därmed sammanhängande detaljer har doktor Widerström lämnat en del upplysningar, hvilka det är oss ett nöje att kunna meddela.

Hälsolära i sammanhang med människokroppens anatomi och fysiologi har redan i åtskilliga år varit införd som läroämne i våra flickskolors högre klasser. Det var emellertid ett område af ämnet, det som afhandlade fortplantningsorganen, som aldrig vidrördes, antagligen därför att det var ganska ömtåligt.

Bland hufvudstadens lärarinnor hade dock länge den åsikten gjort sig gällande, att den okunnighet, som i detta afseende vidlåde såväl ungdomen som dess uppfostrare, vore i hög grad beklaglig och de hade ofta sins emellan räsönerat öfver sättet att få denna brist afhjälpt. Resultatet af deras räsönerang blef att några bland dem hösten 1896 vände sig till doktor Karolina Widerström med en förfrågan, huruvida hon skulle vilja hålla några föreläsningar i kvinnohygien för en del lärarinnor. Doktor Widerström ställde sig genast ytterst välvillig till förslaget, glad, som hon uttryckte sig, att i en sak af så pass ömtålig natur »behöfvet erfarits innan kunskapen meddelats». Och icke blott bland lärarinnorna, äfven bland många andra kvinnor, speciellt bland mödrarna, hade yppats en liflig önskan att erhålla en närmare kunskap om kvinnohygiens fordringar.

Den första föreläsningsserien, omfattande tvänne föreläsningar, hölls i Ateneums stora sal i februari 1897. Intresset visade sig från början så stort, att föreläserskan såg sig nödsakad att upprepa sina föredrag. Under vårterminen 1897 hölls således 5 föreläsningsserier öfver samma ämne med ett sammanlagdt åhörareantal af mellan 12- och 1300 personer. Auditoriet tillhörde med få undantag kvinnor af den bildade klassen, hufvudsakligen, i öfverensstämmelse med den första planen, lärarinnor, men äfven seminarieelever, kvinliga gymnaster och åtskilliga privatpersoner, mödrar och ogifta kvinnor, till dels helt unga flickor. Dock tillhörde åhörarna mest den mognare ungdomen och medelåldern. Hufvudinnehållet af dessa föreläsningar har doktor Widerström framlagt i en bok med titeln »Kvinnohygien», som i maj 1899 utkom i bokhandeln och hvilken fått stor spridning.

Vi hänvisa läsaren till den anmälan däraf, som står att läsa i häft. 10 af Dagnys årgång för 1899.

Under den nu pågående vårterminen har doktor Widerström efterkommit en allmänt uttryckt önskan och återupptagit sina föreläsningar, ehuru till större delen omarbetade. De ha äfven nu, på grund af den stora anslutningen, blifvit delade i 4 serier med tvänne föreläsningar för hvarje serie. Lokalen har som föregående år varit Ateneums hörsal, hvilken rymmer 225 å 250 personer. Föredragen hafva, på grund af ämnets grannlaga natur, icke annonserats, utan har meddelande därom skett på privat väg. Därigenom har föreläserskan trott sig vinna en större garanti för att ett verkligt intresse för ämnet, icke blott nyfikenhet lockat åhörarna. Det bästa beviset för att betydelsen af den kunskap doktor Widerström meddelar vunnit ett allmänt erkännande och väckt en väl förtjänt uppmärksamhet hos dem, som ha ansvaret för det kvinliga släktets fostran sig pålagdt, är att direktionen för Högre lärarinneseminarieriet anmodat doktor Widerström att å läroverkets egen lokal hålla sina båda föreläsningar för seminariets elever. Detta kommer också att ske under vårens lopp.

I den första af de båda föreläsningarna redogöres för de kvinliga fortplantningsorganens anatomi och fysiologi: åskådliggörande planscher förevisas. Den andra och längre föreläsningen är ägnad åt samma organs hygien, en hygien hvilken, som föreläserskan själf säger, i själfva verket är mycket omfattande, på grund af den lifliga sam- och växelverkan som äger rum emellan dessa organ och hela den öfriga kroppen. Hon har därför med fullt skäl döpt denna hygien med det vidtomfattande namnet »kvinnohygien», och har hon tillfälle att därvid afhandla sådana ämnen som: vikten af härdning och af kroppsrörelse, klädedräktens betydelse, de dagliga vanornas och sysselsättningarnas betydelse och vikten af rationella arbetsmetoder — förutom naturligtvis hvad hon kallar den mera lokala hygien.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier för 1901 hafva utdelats på följande sätt:

500 kr. till med. kand. fröken Gerda Uddgren, 400 kr. till med. kand. fröken Alfhild Tamm, 300 kr. till fil. stud. fröken Anna Paues för studier vid Uppsala universitet, 400 kr. till fröken Ellen Böös för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Stockholms stipendium), 325 kr. till fröken Gerda Müller för sjukvårdskurs (Norrbottens stipendium), 300 kr. till fröken Gerda Backlund för kurs vid Tekniska skolan i Stockholm (Södermanlands stipendium), 250 kr. till fröken Alma Andersson för kurs vid folkskollärarinneseminiet i Umeå (Västerbottens stipendium), 225 kr. till fröken Signe Strömbom för sjukvårdskurs (Skaraborgs stipendium) samt 200 kr. till hvardera af de följande: fil. stud. fröken Elin Nordin för studier vid Uppsala universitet (Västernorrlands stipendium), fröken Jenny Nyberg för sjukvårdskurs (Jämtlands stipendium), fröken Märta Palme för högre utbildning i trädgårdsskötsel (Östergötlands stipendium), fröken Jenny Asplund för sjukvårdskurs (Göteborgs och Bohus läns stipendium), fröken Anna Wennström för universitetsstudier (Värmlands stipendium), fröken Eva Staël von Holstein för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Kristianstads stipendium), fröken Beata Mårtensson för kurs vid Tekniska skolan i Stockholm (Malmöhus' stipendium) och fröken Signe Dahlin för kurs vid folkskollärarinneseminariet i Kalmar (Blekinge stipendium).

*

Komitén för yrkes- och arbetsskolor. Som bekant hade Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse i början af året aflåtit en skrivelse till Stockholms stadsfullmäktige af innehåll, att kvinnor måtte inväljas i den komité, som skulle tillsättas med uppdrag att utarbeta och för stadsfullmäktige framlägga ett fullständigt förslag till inrättande i Stockholm af praktiska yrkes- och arbetsskolor för 14—18 års manlig och kvinnlig ungdom. Namnen på de personer, som blifvit invalda i komitén, ha nu tillkännagifvits och bland dem förekommer ej något kvinnligt. Förbundets skrivelse har således lämnats utan afseende. Utan att vi på något vis vilja bestrida lämpligheten af de invalda komitéledemöterna, torde det ej vara för mycket sagdt, att vederbörandes uraktlåtenhet att bland dem insätta äfven en kvinnlig kraft beröfvat komitén ett viktigt element för det rätta bedömandet af den del af dess arbete, som speciellt berör den kvinnliga yrkesskolan. En kvinnas erfarenhet och sakkunskap skulle här varit af en obestriddlig nytta och är det att beklaga att vederbörande förbisett detta, allra hälst som vi i vår hufvudstad icke sakna kvinnor med förutsättningar att på ett förträffligt sätt kunna fylla en plats i en komité af här berörda art.

Med anledning af den af en »Medlem af Röda Korset» i föregående häfte insända artikeln har Dagny mottagit nedanstående genmäle. Då red. ansett det önskvärdt att ett förstående snarast möjligt komme till stånd mellan de båda parterna, hvilka, synes det oss, hafva samma mål i sikte, ehuru de ömsesidigt fastnat vid vissa formella otydligheter, har fröken Tjäders artikel i manuskript tillställts pseudonymen »Medlem af Röda Korset», hvadan dennes svar redan i detta häfte kan meddelas.

(Insändt.)

Värnpliktiga sjuksköterskor.

I häftet 5 af innevarande årgång hade jag på begäran af Dagnys redaktion infört en liten uppsats under ofvanstående titel, och jag lofvade äfven att lämna vidare meddelande framdeles. Då redan i häftet 6 en »Medlem af Röda korset» insändt »några upplysningar angående föreningen Röda korset och de värnpliktiga sjuksköterskorna» och dessa upplysningar äro i vissa delar vilseledande, så inför jag här oafkortad och utan någon ändring den »promemoria», som af dr Wide insändes till Röda korsets verkställande utskott sistslidne vår.

»P. M. För de kvinliga sjukgymnasternas utbildning till inträde i Svenska föreningen Röda korsets »reserv» för tjänstgöring under krigstid.

De kvinliga gymnasterna äga alla förutsättningar att lätt och hastigt kunna utbildas till sjuksköterskor under krigstid. De hafva goda kunskaper i anatomi, fysiologi, allmän hälso- och sjukvårdslära m. m. De blifva under sin gymnastiska elevkurs kraftigt utbildade och få under utöfningen af sitt kall en ständigt fortsatt träning samt förvärfva god vana att umgås med och sköta sjuka. Med några veckors tjänstgöring som sköterskebiträden vid länslasarett eller andra större sjukhus skulle deras förutvarande utbildning fullkomnas, så att de blefve vana sköta feberpatienter, biträda vid kirurgiska operationer m. m., som ej ingått i deras föregående kurs.

De kvinliga gymnasterna ha i regel utgått från bildade hem och genomgått högre elementarläroverk för flickor. De redan utbildade gymnasternas antal är långt större än sjuksköterskornas.

Ett stort antal redan utbildade gymnaster och samtliga nuvarande elever ha förklarar sig villiga genomgå sjuksköterskekurs för ofvannämnda ändamål, utan någon ersättning för utbildningen. Bäst torde vara att öfverlämna detta åt den enskilda företagsamheten.

Efter uppvisandet af betyg om genomgången erforderlig utbildning borde »reservsköterska» underskrifva kontrakt och inregistreras i Föreningen Röda korsets matrikel, om nämligen denna förening vill lämna sitt bistånd till förverkligandet af ifrågavarande plan.

Svar härom torde godhetsfullt lämnas till undertecknad
med. doktor A. Wide

Stockholm. Brunkebergstorg 13. 6/4 1900.»

Af denna skrifvelse framgår, att dr Wide talar om de kvinnliga gymnasternas utbildning till *reserv-sköterskor för tjänstgöring under krigstid*, ingenting annat. Han har ock upprepade gånger under den pågående kursen framhållit detta, de kvinnliga gymnasterna ha också uppfattat saken på detta sätt, och jag kan försäkra att de aldrig haft en tanke på att med ofvan omtalade utbildning utöfva sjuksköterskeyrket under *fredstid*. Deras enda sträfvan är att i händelse af *krig* blifva dugliga *biträden* till yrkessjuksköterskorna.

Svaret från Röda korsets verkställande utskott, afgifvet af sekreteraren, hade följande lydelse:

»Med anledning af Herr Doktors P. M. den 6 nästlidne april för de kvinnliga sjukgymnasternas utbildning till inträde i svenska föreningen Röda korsets »reserv», för tjänstgöring under krigstid, har jag, efter det samma P. M. blifvit föredragen inför Röda korsets verkställande utskott, härmed äran underrätta, att utskottet funnit sig ej kunna antaga någon till sjuksköterska hos Röda korset med den i berörda P. M. ifrågasatta utbildningen under endast några veckors tjänstgöring såsom sköterskebiträden vid sjukhus, utan erfordras därtill minst sex månaders kurs å sjukhus, hvarefter hugade sökande äga inkomma med sina ansökningar åtföljda af betyg om skicklighet och vunnen undervisning i yrket.

Stockholm d. 23 maj 1900.»

Röda korsets verkställande utskott fordrade sålunda af »reservsköterska» lika lång utbildning på sjukhus som deras egna yrkessköterskor förut haft, ty det är endast några år, som kursen varit ett-årig och först från och med 1901 som »minst 18 månaders praktisk utbildning» finnes och fordras. Verkställande utskottet tog sålunda bra liten hänsyn till gymnasternas föregående utbildning och erbjuder endast »hugade sökande» att inkomma med sina ansökningar »efter 6 månaders utbildning på sjukhus». Detta uttalande var sålunda föga uppmuntrande och helt naturligt är att å denna sin skrifvelse erhöll Röda korset intet svar.

Hvad beträffar den förberedande kursen pågår den fortfarande. Tillsammans tolf rent teoretiska föreläsningar på 1½ timme hafva hållits af doktorerna Toll och A. Wide på Svenska läkaresällskapets lokal. Praktiska öfningar i förbandsläggning m. m. pågå numera å Gymnastiska centralinstitutet under ledning af doktorerna Elin Beckman och A. Wide. Kursdeltagarna ha för dessa öfningar uppdelats i 4 grupper. Dessa öfningar afse naturligtvis dock endast förberedelse för och underlättande af kursen å sjukhus. Hvad den senare beträffar, så har just med afsikt ingen tid fixerats, utan kommer att öfverlämnas åt respektive sjukhusläkare att afgöra, om den ena behöfver 6 å 8 veckor, en annan mer för att blifva en *under krigstid användbar reserv-sjuksköterska*.

Att »Medlem af Röda Korset» tillfullo insett, och frågan gäller, framgår af sista stycket i den insända uppsatsen. »Hvad förhållande under *krigstid* angår, så torde fröken Tjäder ha fullkomligt rätt i

sin förmodan, att »i nödens stund finnes arbete för oss alla», och säkert skall Röda Korset då med glädje mottaga i sina led de friska, starka, väl disciplinerade kvinliga gymnasterna, hvilka redan nu i fredens dagar visat sig besjälade af en sådan varmt fosterländsk och offervillig anda.» Detta är just hvad dr Wide framhållit, och det är ju målet för alla våra sträfvanden.

»Medlem af Röda Korset» säger dock förut på ett ställe: »säkert är emellertid att det skulle sänka hela sjuksköterskekårens anseende, om fordringarna på en *fullt utbildad sjuksköterska* blefve så låga, som de af dr Wide föreslagna.» Jag ber än en gång »Medlem af Röda Korset» observera att dr Wide aldrig talat annat än om »*reserv-sköterskor för tjänstgöring under krigstid*».

»Medlem af Röda Korset» har sålunda insändt »upplysningar» som ej äro med verkliga förhållandet öfverensstämmande, hvilket högeligen är att beklaga för den goda sakens skull.

Hvad konkurrensen med yrkessköterskorna beträffar, så är uppfattningen äfven felaktig. Utbildande af reserv-sköterskor för krigstid är just det bästa skydd mot konkurrens. Skulle däremot ett för krigstid tillräckligt antal sjuksköterskor utbildas, så torde det kanske under fredstid blifva trångt om verksamhet för alla sköterskor.

Elisabeth Tjäder.

G. D.

Svar till fröken Tjäder

angående de värnpliktiga sjuksköterskorna.

Såsom svar på fröken Tjäders ofvanstående artikel angående de värnpliktiga sjuksköterskorna ber undertecknad att få anföra följande:

Fröken Tjäder framhåller gång på gång i ofvannämnda artikel, att de till sjuksköterskor utbildade sjukgymnasterna ämna tjänstgöra endast och allenast i *krigstid*. Att detta är afsikten med doktor Wides behjärtansvärda och fosterländska förslag, har jag aldrig betviflat och beklagar, om min föregående artikel på något sätt verkat vilseledande i det afseendet — beklagar det så mycket mer, som jag däri ansett mig tydligt betona, hur glädjande det är att i fredens dagar finna en så »varmt fosterländsk och offervillig anda» bland Sveriges kvinnor.

Fröken Tjäders påstående, att mina upplysningar ej äro »med verkliga förhållandet öfverensstämmande», bestrider jag däremot på det bestämdaste. De båda i fröken Tjäders artikel anförda skrivelserna till och från Röda Korsets verkställande utskott utgöra tydliga bevis för att alla mina uppgifter äro fullkomligt riktiga. Hvad jag därmed velat framhålla är, att såsom svenska föreningen Röda Korset nu är anordnad, måste enhvar som blifvit inregistrerad

i Röda Korsets matrikel anses fullt berättigad att äfven under fredstid tjänstgöra såsom sjuksköterska.

Visserligen talar doktor W. i sitt förslag om «svenska föreningen Röda Korsets reserv för tjänstgöring i krigstid» men då *ingen sådan reserv finnes* eller någonsin har funnits inom svenska Röda Korset är detta uttryck ganska oklart.

En sådan reserv skulle ju möjligen kunna bildas men äfven detta torde vara förenadt med en hel del svårigheter. Bland annat torde det bli ganska svårt att få det så betydligt ökade antalet sjuksköterskeelever utplaceradt vid sjukhusen, där det redan råder stor trängsel och där läkarna i allmänhet fordra, att deras elever skola kvarstanna minst i flere månader, ja, ofta ända till ett år.

Hvarför doktor Wide i Röda Korsets ofvanstående svar såg ett direkt afslag, inser jag dock ej, lika litet som jag kan yttra mig om hvarför Röda Korsets styrelse ej vidare upptog underhandlingarna, då jag ej har äran tillhöra denna styrelse.

Att tanken på en möjligen uppstående konkurrens med yrkessköterskorna emellertid ej är så alldeles ogrundad och delas af andra för saken intresserade personer, visas bäst af följande ord, som jag tillåter mig att citera ur fröken Tjäders artikel i Dagnys 5:e häfte detta år: »Af några läkare har mot detta dr Wides förslag framställts, att gymnasterna skulle komma att i fredstid konkurrera med yrkessköterskorna, men däremot har man dock en säker garanti i det sakförhållandet, att en gymnast med ett par timmars arbete förtjänar mera än en sjuksköterska på ett helt dygn.»

Den enda garantien för att de kvinliga sjukgymnasterna ej skulle ägna sig åt sjukvård i fredstid skulle man således — enligt ofvanstående — äga i det förhållandet, att sjukgymnasterna sannolikt i allmänhet föredraga att ägna sig åt gymnastiken, emedan de därpå — då de ha god praktik — få större ekonomisk vinst än af sjukskötersketjänsten.

Är detta verkligen garanti nog?

I en sak som denna får man ju icke blott lita på den enskildes godtyckte, takt och hänsynsfullhet, utan bör man äga klart uppställda formella bestämmelser att stödja sig på. Vore det icke i betraktande häraf önskvärdt att en gång för alla tydligt fastställa skillnaden mellan yrkessköterskor och sådana sköterskor, som endast skola tjänstgöra i krigstid? En sådan både i praktik och teori tydligt genomförd åtskillnad skulle säkerligen lända till gagn såväl för yrkessköterskorna som för de »värnpliktiga sjuksköterskorna» själfva och omöjliggöra hvarje missförstånd från publikens sida.

Låt oss hoppas, att denna skriftväxling i sin mån bidragit till en mycket önskvärd utredning af denna fråga.

Medlem af Röda Korset.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinnorna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolan Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

C. E. Lagerström

FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Hufvudbutik:
Regeringsgatan 26.

Filialer:
Drottninggatan 73 A
Storgatan 9
Munkbron 5
Götgatan 24.

Sybehör,

Liffoder, Kjolfoder,

Skoningstyg, Ärmlappar,

Lifband och Fjädrar

af de bästa qualitээр.

HERM. MEETHS.

Nytt i bokhandeln:

I dessa dagar hafva i bokhandeln utkommit från Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition:

Pauli andra Tesselonikerbref öfversatt och förklaradt af docent *A. Kolmodin*. Häft. 3 kr.

Andra Tesselonikerbrevet är ett bref särskildt för vår tid. Den som är mäktig Nya Testamentets grundspråk, torde icke utan verklig behållning taga kännedom om docenten Kolmodins kommentar öfver detsamma.

Magdalena. Sång för altröst med pianoackompagnement af *Joël Blomqvist*. Till ord af *C. D. af Wirsén*. Pris 1 kr.

Musik. Sionstener Bihang 1. Sånger för blandad kör för kyrkan, skolan och hemmet. Andra upplagan. Häft. 1: 75, klotband 2: 25.

Det enda nödvändiga, eller kristliga anvisningar för alla, som vilja blifva verkligt lyckliga för detta och det tillkommande lifvet af *P. A. Ahlberg*. Fjärde upplagan. Häft. 75 öre, vb. 1 kr.

Himmelska budskap för lifvets resa af *F. R. Havergal*. Andra upplagan. Kart. 75 öre. Klotband 1 kr.

Små hufvudkuddar, eller aftontankar för de små af *E. R. Havergal*. Femte upplagan. Kart. 40 öre. Klotband 75 öre.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prispelöna af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföras noggrant och af bästa material.

Reparationer verkställas väl och på bestämmd utlofvad tid.

P. GUST. PETERSSON,

52 Drottninggatan 52.

